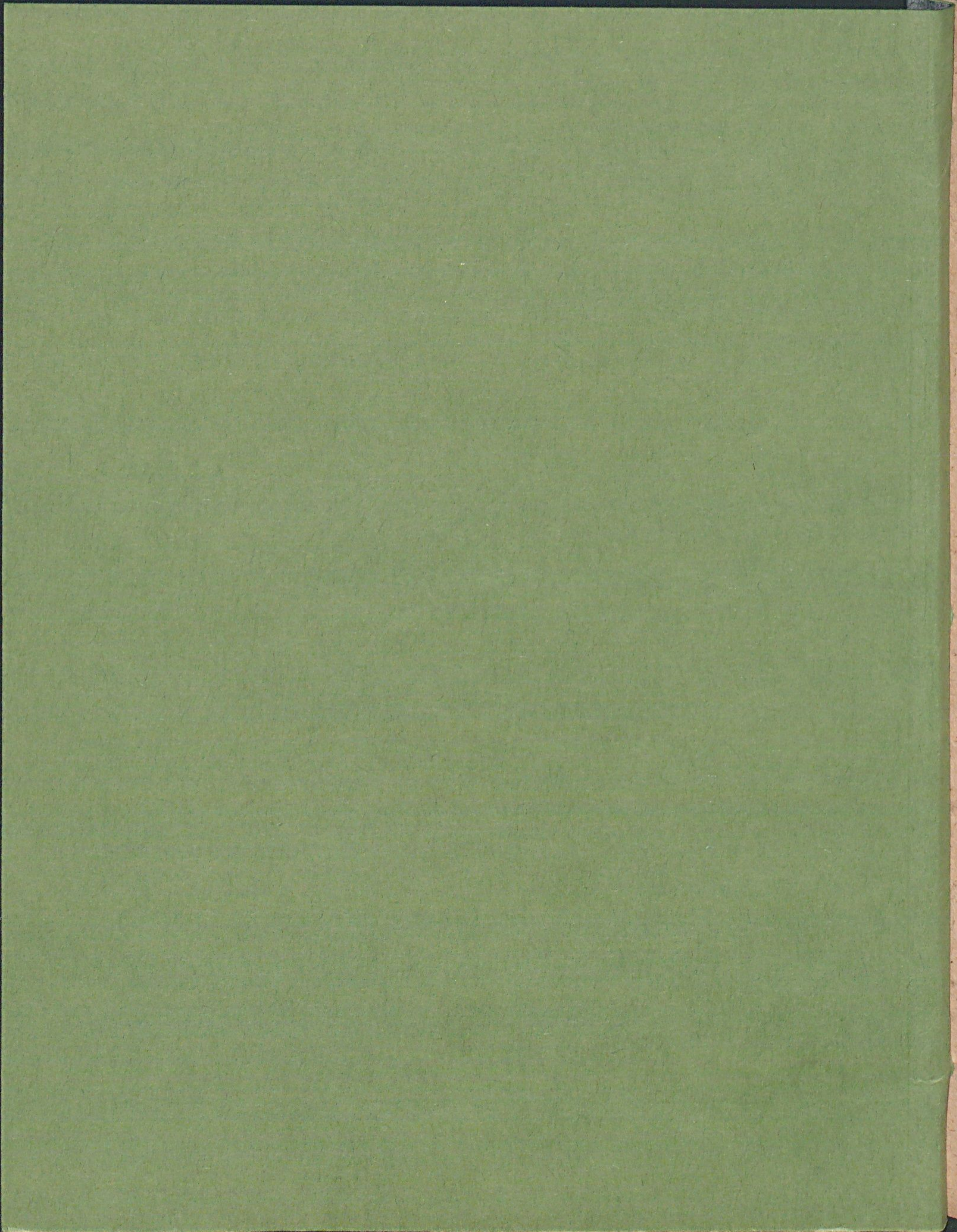

05

A

2374

Ex Philosophiâ Practicâ

de

Semivirtutibus & Heroicâ,

Duce Deo & Praside

M. MICHAELE WENDELERO,

Facult. Philosoph. Adjuncto,

CASPARUS PIRGLERUS

Posoniensis Ungarus

publicè disputabit

die 15. Maij horis matutinis

In Auditorio majori.

WITTEBERGÆ,
Typis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
ANNO M. DC. XXXIX.

II

Ex Philologia Practica

Semivirtutibus & Heroicis

Dr. Dr. G. Prof. Dr.

M. MICHAELIS WENDLER

CASPAR ROLFF

05 A 2374

WITTEBERG
Johannis ROLFF Acad. Typogr.
ANNO M DC LXXIX

Georg Meißner

Continuatio.

Motum fieri successive, Philosophus ait. Idem de moralibus habitibus commodè pronuntiatur. Nam in horum praxi pedetentim ab imperfecto ad perfectius progredimur. Quamvis ob diversam hominis naturam impar sit progressus; quosdam enim egregiam sortitos indolem ad ea, quæ tradi solent, pervenire sine longo magisterio experientia testatur, nonsecus ac notum est, quibusdam malitiam ita esse implantatam, ut in teneris statim annis germinare incipiant secundum tritum: Urit maturè, quod vult urtica manere. Ob has pravias propensiones post virtutum & vitiorum habitus tantò intensius insunt, quanto felicius comparantur. Tres autem virtuosè operantium gradus, ita ut primi incipientes, secundi proficientes, tertij perficientes salutentur. Incipientes prava affectus possident, sed iugo rectæ rationis subijciunt, quamvis cum luctâ. Proficientes inordinatos affectus ita reprimunt, ut facile rationi victas dent manus. In perficientibus ita cupiditates sunt cobibite, ut raro rationi refragentur. De virtutibus medi gradûs egimus: restant primus tertiusq; hoc est, semivirtutes & Heroica, circa quas presens diâxonê^s occupata est.

Membrum primum

de

SEMIVIRTUTIBUS.

Præcepta.

1. Semivirtus est habitus imperfectus, & minus feliciter in subjecto radicatus, quo appetitum reluctantem & indomitum rationis imperio subijcimus.
2. Species ejus sunt Continentia & Tolerantia.
3. Continentia est dispositio, quâ inordinatas voluptatum cupiditates rationi reluctantes cum hujus luctâ imperio subijcimus.
4. Tolerantia est dispositio, qua dolores & molestias animo invicto, licet cum dolore quodam, honestatis gratiâ perferimus.

Explicationes.

1. §. Aliis nervi virtutum & vitiorum, nec non principium & via dicuntur. Imperfecti habitus sunt, quòd quamvis virtutes non sint, magnam tamen cum iis habeant cognationem. In his enim vel ratio, vel appetitus non planè dominatur, ut in virtutibus, sed lucta quædam est rationis & appetitus. Hinc dicuntur dispositiones, quia non sunt meræ potentia, & habitus, quatenus improprie accipitur. Ob id vox imperfecti additur.

2. §. Divisio non est generis in species, sed subjecti in adjunctum. Perfectæ dicuntur non respectu generis, sed subjecti, in quo perfectæ vel imperfectæ existunt. Discrimen est manifestum. Virtus longo & crebro honestarum actionum exercitio & iteratione acquiritur, & constans & difficulter mutabilis cupiditates plenè domitas sub freno rationis continet, & denique summam ex virtuosis actionibus voluptatem percipit. Contrà imperfecta virtus brevi assuetudine comparatur, inconstans & facile mutabilis est, plenum dominium in appetitum non obtinet, & tandem voluptatem cum aliquâ molestiâ mixtam homini affert.

3 §. Species harum quamvis tot sint, quot virtutes, cum & semiformem & semitemperantem &c. aliquem nominemus, solent ad duas tamen referri species, videlicet Continentiam & Tolerantiam. Continentia non sumitur (*à continendo. Continere verò est invitum & quasi repugnantem tenere*) pro Temperantiâ, neque abstinentiâ à Venere, sed pro habitu imperfecto, quo bonum & rectum in delectationibus eligimus cum internâ sensuum pugnâ.

4. §. Hujus objectum est vel primarium vel secundarium. Primarium sunt voluptates corporis, quæ percipiuntur ex alimento & Venere. Secundarium constituunt voluptates ex honore, divitiis, potentiâ, libertate, multitudine liberorum aut amicorum, formâ, robore corporis, valetudine & plurimis aliis perceptæ. Circa hæc versatur non simpliciter, sed secundum quid. Hinc in his exorbitans appellatur non simpliciter Incontinens, sed cum additione incontinens iræ, vindictæ &c.

5. §. Differt tum à Temperantiâ, tum à Pertinaciâ. i. Continentia est principium, Temperantia complementum. Conti-
nens

nens ex affectu, temperans ex certo consilio agit. Voluptates aliter Continentiæ scilicet cum pugnâ, aliter Temperantiæ, hoc est, sine pugnâ subjiciuntur. Continentia circa omnium sensuum voluptates versatur: Temperantia tantum circa eas, quæ ex gustu & tactu percipiuntur.

6. §. Differt continens à pertinace. Nam Continens in laudabili proposito persistit, à quo nullâ cupiditate est dimovendus. Cedit tamen meliora docentibus sententiæque priori, si bona non fuerit, valedicit. Hoc fit duplici modo. Quidam enim à suo proposito discedunt, agnito errore. Quidam etiam bonum propositum relinquunt ex quâdam animi levitate vel ob lucrum, aut aliam quandam causam leviolem. Unde illi Continentes, hi Incontinentes ceasentur. Pertinax malo proposito firmiter adhæret & opiniones suas mordacitè defendit. Triplex est pertinacium genus. Quidam enim sunt *ἰδιογνώμονες* quidam *ἀμαθεῖς* & denique quidam *ἀγροικοί*.

7. §. Corollarium ex his emergit tale:

Continentiam non esse perseverantiam in proposito neq; Incontinentiam mutationem.

Nam si hoc, sequetur quòd is, qui in malo proposito persistit, sit continens, adeoque laudandus: & contra, qui malum propositum mutat, sit incontinens, & reprehendendus. Quæ omnia sunt *ἀλογα*.

8. §. Extrema sunt simplex aversatio, etiam honestarum voluptatum, atque Incontinentia. Priores in defectu peccantes vix reperiuntur, qui simpliciter omnes voluptates contempnant. Vitium in excessu peccans est improba affectio, quâ quis contra rectæ rationis iudicium à pravis affectibus invitus ad peccandum trahitur.

9. §. Hujus quasi species sunt duæ, Præcipitantia atque Infirmitas. Præcipitantia est, quâ quis subito & per imprudentiam ad peccandum abripitur. Infirmitas est, quâ quis pravis cupiditatibus ad tempus quidem resistit, tandem verò defatigatus superatur, & ad peccandum præter voluntatem impellitur.

10. §. Posterior species priori longè deterior. Hæc enim habet spatium sese præmuniendi adversus pravos affectus; illa deli-

berandi tempus non permittit, sed hominem præter opinionem corripit ante, quàm cogitet, quomodo affectibus obviam eat. Accedit, quòd infirmitas sæpe levioribus dominium tradat, Præcipitiam autem non nisi vehementioribus, qui hominem cum impetu invadunt.

11. §. Tolerantia (*à tolerando res adversas*) non sumitur pro habitu adversa ferendi ex longo usu orto, nec pro affectu virtuoso, qui neque præceptis nec usu magnopere approbatur, neque pro fortitudine, sed pro ipsa actione perferendi dolores. A nonnullis vocatur *Patientia*, ut & *Constantia*.

12. §. Objectum externum sunt dolores, quibus plerique succumbunt. Circa hos tolerans propriè est occupatus. Internum est ipse irascendi appetitus, qui supprimendus est. Quamvis & continens aliquo modo circa dolores occupetur, fit tamen illud impropiè, quia magis in superandis, quàm perferendis consistit. Hinc & *Continentia* magis, quàm *Tolerantia* affectanda.

13. §. Differt à Fortitudine. Fortitudo est habitus perfectus, Tolerantia imperfectus. Unde fortis homo plenà voluntate sustinet pericula, tolerans cum luctà. Fortis pericula & sustinet & adit ultrò, ubicunq; fuerit opus: tolerans quamvis sustineat, non tamen adit, nisi urgente necessitate.

14. §. Extrema considerantur generaliter & specialiter. Generale extremum est *Impatientia*, quæ agrè labores & dolores sustinet. Speciale excedit & deficit. In excessu est *pertinacia*, quâ sine honestatis ratione quævis adversa tolerantur. In defectu est *mollities*, quæ planè nullos labores honestatis gratiâ perferit.

15. §. Hæc vel *voluntaria*, vel *non voluntaria* seu *insita*. *Voluntaria* nostrâ culpâ contrahitur, atque in ignavis otiosis & iis, qui lusui sunt dediti, reperiuntur. Originem ducit à naturâ, ætate, sexu & morbo. Sequitur Corollarium:

Non voluntariam seu insitam non esse vitium morale.

Non enim promanat à pravis actionibus, ut vitia, quæ virtutibus Ethicis opponuntur, sed à pravâ quâdam dispositione seu animi seu corporis, testantibus id abunde pluribus exemplis.

16. §. His adponunt *Misericordiam* & *Verecundiam*, non tam

tanquam Virtutes, sed ut affectus seu dispositiones. Observa dispositiones esse duplices: *naturales*, quæ nobis à naturâ competunt, atque *acquisitas*, quæ nostrâ diligentia comparantur. Dispositiones merè naturales sunt vel instinctus naturales vel affectiones animi probi & candidi.

17. §. Instinctus est interna quædam instigatio ad aliquid peragendum, recipiendum dicendumve. Generaliter sumitur pro quâcunque inclinatione. In hoc sensu commodè dividitur in divinum & humanum. Divinus à Deo oritur. Humanus est, quo ob varietatem temperamenti distinctamque corporis constitutionem alii homines in virtutes, alii in vitia magis minusve pro-
pendent.

18. §. Affectiones animi probi sunt Verecundia & Misericordia. Misericordia est affectus animi, h. est, dolor & tristitia ex adversis rebus alterius, sine culpâ ipsi contingentibus ab impulsu atque instinctu naturæ originem trahens. Pugnant cum hoc affectu in excessu Crudelitas, nimia iracundia, vindictæ cupiditas, *ἰσχυρογυναιμία*, invidia: in defectu lenitas negligens atroces injurias, indulgentia superiorum ad delicta enormia, & lenitas, quæ nullos sentit motus, nec irascitur turpitudini & sceleribus, quibus irascendum erat.

19. §. Verecundia est metus ignominie ob turpitudinem vel veram vel apparentem. Distinguitur à pudore. Nam pudor est metus dedecoris ob turpe aliquod factum commissum. Verecundia ob factum, quod turpe habetur non tam in rei veritate, quàm ex hominum opinione. Cum Verecundia in excessu pugnat Impudentia, quâ quis Deum contemnit, & sine omni respectu judiciorum & conscientie frenum sceleribus laxat: in defectu stupor, quo quis nimium verecundatur, in rebus etiam honestis, ita ut ea facere recuset, quæ absque honestatis læsione facere & poterat & debebat.

20. §. Ex his deducuntur sequentia duo Corollaria:

1. *Misericordiam & Verecundiam non esse Virtutes.*

Nam quamvis misericordia laudem mereatur, quòd ob alterius res adversas doleat, virtus tamen esse nequit. Hæc enim à naturæ instinctu non dependet, sed ab habitu eligendi bonum
honestum.

honestatis causâ. Ob easdem causas & Verecundia numero virtutum eximitur. De aliis non dicemus, quòd Verecundia per accidens, quatenus est dolor quidam ob admissum peccatum laudetur, quod tantùm in adolescentibus commendetur, quòd non deceat virum bonum, cùm ex turpitudine sæpè ortum, trahat: denique quòd à turpi se contineat ob metum dedecoris.

21. §. Teneas, ab Ethicis misericordiam etiam accipi pro voluntate subveniendi inopiæ alterius studio honestatis. In qua acceptione quia est actus rectæ rationi consentaneus & fit ex liberâ animi electione, est virtus specialis, seu potius multarum, virtutum videlicet justitiæ, humanitatis, mansuetudinis, patientiæ & liberalitatis complexio.

22. §. Observa multa, quæ per se turpia non sunt, ratione personæ turpitudinis aliquid contrahere. Sic comedere poma in foro per se turpe non est, quia hoc in vulgo non reprehenditur: ratione verò studiosi turpe dicitur. Ideoque commodè in definitione verecundiæ additur, quòd sit metus ob turpe factum quo ad personam commissum.

QUÆSTIONES.

Quæstio Prima.

Num virtutes morales recipiant magis & minus?

1. §. Distinguendum inter perfectionem virtutis essentialem atque accidentalem. Secundum priorem non recipit magis & minus, quia uniuscujusque rei essentia est certa & distincta. Secundum posteriorem recipit magis & minus, quia virtus per gradus ob actionem, aliarumque circumstantiarum varietatem acquiritur. Hinc, teste experienciâ, non tantùm unus altero, sed etiam unus idemq; seipso respectu diversi temporis consideratus, est virtuosior.

2. §. Deinde observandum est, virtutem secundum suam perfectionem accidentalem posse considerari, vel quatenus omnibus numeris est absoluta, vel quatenus non est absoluta. Non priori, sed posterior modo recipit magis & minus pro intensione seu remissione rerum, quæ ad virtutem vel constituendam vel

exerc-

exercendam requiruntur. Inde quælibet virtus ex circumstantiarum varietate major vel minor cognosci potest.

Questio Secunda.

Num Intemperans sit deterior Incontinente?

1. §. Affirmamus. Nam intemperans, quia est corruptæ naturæ, non agnoscit suum morbum, quo laborat. Ergò non potest curari. Incontiniens verò vitium suum agnoscit, etiamsi non utatur planè integrâ ratione. Dolet tamen post factum se contra rectam rationem egisse. Jam qui potest converti, melior est eo, qui non potest converti. Incontiniens &c. E.

2. §. Deinde intemperans agit ἐκ μεγαλείως, quia hunc non pœnitet sui vitii. Incontiniens verò παρὰ τὴν μεγαίρεσιν, cùm hunc sui vitij pœniteat. Omnis autem qui operatur malè certo studio, deterior est eo, qui agit citra electionem. Intemperans est talis. E.

Questio Tertia.

Utrum Incontiniens scienter, an ignoranter peccet?

Respondemus, utrumque posse habere locum. Incontiniens partim sciens, partim ignorans peccat. Sciens agit, quatenus in genere scit, quid sit honestum, vel turpe, quid faciendum vel omittendum. Ignorans dicitur agere, quatenus universalem illam scientiam non applicat singularibus illis actionibus, circa quas versatur.

Questio quarta.

Num Incontiniens possit esse prudens?

Negamus. Incontiniens enim res pravas sequitur, neque quamvis sciat, quid sit faciendum, quid omittendum, hanc suam cognitionem in actum dirigit ob affectus, quibus tota illius scientia quasi obliteratur, imò ad res agendas planè est ineptus, cùm neque rationem, neq; μεγαίρεσιν integram sequatur, sed utramq; potius nimîâ cupiditatum vehementiâ corrumpat. Nam quoad usum rationis quasi dormit, & quoad affectus quasi furit.

Questio quinta.

Utrum Incontiniens sit homo improbus & malus nominandus?

B

Nega.

Negamus; quia Incontinens non peccat consultò aut insidio-
sè & fraudulenter, sed tantùm ex quâdam animi perturbatione,
quâ præter opinionem & voluntatem suam subitò ad peccan-
dum abripitur. Est in ipso electio adhuc bona; eligit enim ea,
quæ sunt honesta & recta: victus autem à cupiditatibus ea non
exequitur.

Questio sexta.

Num Incontinens solo appetitu peccet?

1. §. Nullo modo. Nam concurrat hic ratio, quamvis debilis,
dum ab appetitû vincitur, atque in ejus sententiam pertrahitur.
Hinc patet bestias, non posse dici incontinentes, quia ratione
prorsus destituuntur, & solo appetitû ducuntur.

Questio septima.

Num Incontinens iræ sit deterior, quàm Inconti-
nens alimenti & Veneris?

1. §. Negamus. Negationis fundamenta sunt, quia incon-
tinens audit rationem, quæ jubet illatam injuriam propulsare,
quamvis non integrè & perfectè: audit, quamvis tardè. Prius
enim, quàm legitimam vindictæ modum ex ratione cognoscit,
ad vindictam properat. Incontinens voluptatum, ratione ne-
glectâ, toto impetu sequitur sensuum judicium. Ergò quia hic ra-
tioni aliquo modo obtemperat, ille non, sequitur incontinentem
alimenti & Veneris esse deteriorem incontinente iræ.

2. §. Præter hoc & alia idem asserunt, quòd Incontinentia
alimentorum ex hominis voluntate dependeat, & jungatur
cum insidiis & dolis. Hinc Venus vocatur *διχοπλόκητος*, & ejus
zona ab Homero depingitur plena fraudibus, quibus etiam
prudentis viri oculos perstringere, mentesque excoecare pos-
sit. In Incontinentia iræ hæc non sunt. Non enim est volun-
taria, quia ex naturali corporis dispositione ob cholæræ abundan-
tiam proficiscitur. Hinc ejusmodi homines etiam inviti & cum
magna valetudinis jacturâ levissimis de causis ad iram moventur.
Non sunt callidi & fraudulenti, sed aperti. Non enim diu de-
liberant de insidiis alicui struendis, sed aperto Marte lædentem
adoriuntur.

Que.

Questio octava.

An Verecundia in senes & bonos quandoq; cadat?

1. §. Verecundia, ut includit metum infamiae ob aliquod factum, quod ex solâ hominum existimatione turpe judicatur, in senes & bonos viros cadere potest: v. g. si quis à militibus denu-
datus vestitu in publicum prodiret, vel alia ob summam urgen-
tem necessitatem, quæ aliàs ipsum non decent, agere cogeretur.

2. §. Verecundia verò pro metu infamiae ob turpe factum sumpta in sene & bono viro planè est vituperabilis, quia non decet nos quidpiam facinoris committere. Hoc ubi fit, colligere possumus, hunc ex malitiâ quâdam, non ex ignorantia deliquisse.

Questio nona.

Num melius sit pudore affici ob turpia facta, quàm impudentem esse?

Quamvis ob turpia facta pudore suffundi in se malum sit, tamen comparatè melius est, quàm esse impudentem. Nam pudor iste arguit in hoc micam probitatis & honestatis adhuc restare, adeoque spem futuræ pœnitentiæ superesse. Hinc illud Terentianum: *Erubescit, salva res est.* Contrà impudentia indicio est deperditi ingenij, cùm hoc nullo honestatis amore tangatur, omnique resipiscendi spe abjectâ de reditû ad vitam meliorem nunquam cogitet.

Questio decima.

An quis verecundiam erga semetipsum exercere queat?

Omninò. Rationes affirmandi sunt hæ: quia homo seipsum moderatè amare tenetur. Ergò etiam erga semetipsum verecundus esse potest. 2. quia qui non verecundus, erga seipsum, neq; erga alios esse potest. Hinc illud: Reverentiâ apud omnes dignus eris, si primùm coeperis teipsum revereri.

Questio undecima.

Cur quidam pudore affecti in vultû erubescant, quidam palleant?

1. §. Etiam si tota quæstio ferè Physici sit, tamen non inconvenienter, ut alia plurima in Ethicâ ex Physicis illustrantur, hic

Hujus affectus redditur ratio ob meliorem præcedentium intellectum. Sciendum ergò, pudorem comitari ex amore honesti & metu infamiæ. Qui duo affectus concurrentes cor vehementius impellunt, quia duo contraria sunt fortiora. Cor ita vehementer commotum impellit spiritus, simulque sanguinem venis inclusum: sanguis commotus attenuatur, & fertur sursum ad instrumenta sensuum, quæ magnâ spirituum copiâ indigent. Et quia buccis & genis muscoli insunt molliores, rubicundum calorem facillimè concipiunt.

2. §. Contraria causa est in ijs, qui ob admissum facinus subito pallorem ostendunt. Cor enim ibi ob admissum facinus laborat. Ergò ubi cor & temperamentum non rectè est compositum, & tantùm metus infamiæ deprehenditur & non simul amor honestatis, tum sanguis & spiritus recedunt ad cor, tanquam ad suum fontem. Unde ob spirituum copiam magna cordis palpitatio & pallor faciei spiritibus & sanguine destitutæ. Et sic vitiosæ naturæ non tam erubescunt, quàm palescunt ad infamiæ turpitudinisque metum.

Membrum secundum.

de

VIRTUTE HEROICA.

Præcepta.

1. Virtus heroica est habitus animi divinitus quibusdam concessus ad ejusmodi actiones perficiendas, quæ alioquin humanis viribus præstari nequeunt.
2. Hujus extrema sunt summa ignavia & Feritas seu Bestialitas.
3. In defectu est Ignavia seu ineptitudo ad omnem virtutis impetum.
4. In excessu est Bestialitas, quæ est vitium, per quod homo, excusso rectæ rationis judicio omnique humanitate abjectâ, ferarum more amplectitur ea, à quibus animus humanus naturaliter abhorret.

Explic.

Explicationes.

1. §. Græca est hujus vocis origo, quam quia Latini exprimere non potuerunt, retinere fuerunt coacti. Deducitur ἀπὸ τοῦ ἔρω ab amore, quia vehemens ille amor fervidumque virtutis studium in Heroicis naturis est quasi vita heroicæ dignitatis, sine quâ neq; esse, neque servari potest.

2. §. Acceptio ejus est gemina: Theologica & Philosophica. Theologicè sumpta prædicatur de iis, qui splendore virtutum Theologicarum à Spiritu sancto accensarum communem hominis conditionem superant. In quorum numero sunt ij, qui in Dei dilectione spe, fiducia &c. firmiter perseverant, ut & Martyres, qui pro coelestis doctrinæ veritate usq; ad sanguinem dimicant. Philosophicè accepta impropriè tribuitur artium inventoribus ut Aristoteli, Archimedi, Euclidi &c. propriè ad moralium virtutum chorum pertinet, quarum notat eminentiam.

3. §. Hujus Synonyma sunt virtus divina, affectio divina, non ac si esset Dei affectio & virtus, sed quia facit homines aliquo modo similes Deo. Nam qui hâc sunt instructi, videntur magis ad similitudinem Numinis ascendere, quàm ad hominum infirmitatem descendere.

4. §. Definitio resolvitur in genus & differentiam. Genus est habitus, cum referatur ad facultatem rationalem imperantem, videlicet intellectum & voluntatem, quam cum virtutibus moralibus pro subjecto agnoscit.

5. §. Differentia continet causam efficientem atque objectum. Causa efficiens est Deus (*habitus divinitus concessus*) qui nisi afflatu suo heroicis animos excitaret, ac facultatem eam, acquirendi, excolendi, atque exercendi largiretur, frustra esset omnis cogitatio de eâ suscipiendâ. Afflatus autem ille divinus quia paucissimis contingit, ideò hæc virtus rara est inventu. Hæc causa efficiens inferiores includit, quales sunt natura excellens, educatio bona & felix institutio.

6. §. Objectum secundum Philosophum (*attende, ut in ideâ depingatur equè ac Summum Bonum*) sunt actiones omnium virtutum, per naturam tamen immutabiles ob divinum stimulum, qui cum virtute Heroicâ specialiter concurrat. Ergò non sufficit

B 3

magna

magna moliri, sed requiritur, ut conatus eventus respondeat. Hinc Heros supra humanam conditionem elevatur, quam vincit ita, ut etiam in summis miseriis decus tum personæ, tum virtutis suæ tueatur.

7. §. Hinc Corollarium fit tale:

Virtutem Heroicam esse omnium virtutum summam perfectionem, & tot species, quot virtutum moralium.

In qualibet enim virtute reperitur eminentia. Sic datur fortitudo Heroica, Temperantia heroica &c.

8. §. Extremum in defectu nobis audit summa ignavia, hoc est, ineptitudo ad omnem virtutum stimulum. Hoc vitium raro contingit. Studiosos tamen hujus dicunt fuisse Sybaritas, qui hanc legem sanciebant: *Nemo nostrum frugi esto.* In excessu dicitur Feritas seu Bestialitas, non quod ferarum sit; in has enim neque Virtutes neque Vitia cadunt, cum ratione & electione prorsus destitutæ solâ appetitu ferantur: sed quod homines similes feris reddat magis, quàm alia vitia circa mores fugienda.

9. §. Optimè hujus natura ex definitione Virtutis heroicæ patescit. Ut enim hæc tanquam fulgor omnium virtutum hominem elevat supra humanam conditionem: ita bestialitas, humanæ appetitionis perversio, reliqua vitia turpitudine suâ longo intervallo post se relinquit, hominemque infra humanam conditionem deprimat.

10. §. Duplex hæc constituitur, ita ut alia fiat cum ratione, atque alia absque ratione. Ultima vel nihil, vel aliquid rationis habet. Prior est *μανία* laborantium, Herculis, Medæ, Cleomenis, Spartanorum regis. Posterior vel *morbofa*, quæ ex morborum honorumque depravatione confurgit, ut fœmellarum pica, quæ modo hoc, modo illud appetunt, adeo ut ne terrâ quidem aut carbonibus extinctis, aut humana carne & sanguine abstineant: *Vel naturalis*, quæ à navitate inest vel integræ cuidam nationi in sylvis instar bestię degenti, vel singulis, quæ ex societate civili præ desperatione se subducentes instar belluæ vitam agunt, & pilos sibi ipsis evellunt vel ungues erodunt.

11. §. Feritas cum ratione conjuncta est vitiosus habitus, quem homines committunt ex quâdam eminentiâ. Reperitur in ijs, qui

qui cruore inimicorum pascunt oculos, aut qui se oblectant aspectu suppliciorum. Distinguitur à vitio morali secundum magis & minus, proprièque Heroicæ virtuti opponitur. Conspicitur in singulis virtutibus ita, ut tot sint species feritatis, quot virtutum virtuti morali oppositorum.

QUÆSTIONES.

Quæstio Prima.

Num detur virtus Heroica?

1. §. Non malè opinantur hîc plurimi, Philosophum in ideâ tantùm describere, quid homini sit faciendum, non quid facere possit, hoc est, quotidie summis viribus laborandum, ut non tantùm morales habitus continuis exercitiis augeantur, sed etiam ad summum vigorem ascendant. Ita Xenophontem *ωὲ τῆς παιδείας τῆς κέρως* plurima ajunt tradere, non quòd Cyrus talis fuerit, sed quòd princeps talis debeat esse. Et hæc ita sese habere, omnino fatendum cuilibet esse autumamus. Nam quæso monstratur in hoc miserrimo statû mihi subjectum, quod eminenter secundum omnes virtutes vel operatum fuerit, vel operetur? Dabimus, propositum in quibusdam, sicut loquuntur, & divinum afflatum adesse: num verò propositi executionem? dubitamus. Hanc autem requiri, paragraphus sextus docet, nimirum conatum eventui respondere debere. Hæc sunt, quæ quidam objiciunt.

2. §. Nonnulli docent, eos, qui hanc virtutem in dubium vocent, nec rectâ ratione, nedum heroico spiritû esse præditos, cum de ijs, quæ sensibus sunt, obvia dubitent. Dari virtutem heroicam probant à naturâ contrariorum atque exemplis. Tria circa mores maximè sunt fugienda *κακία, ἀνεργία, & θνησιότης*, id est, vitium, incontinentia & feritas. Ergò etiam tria sunt expetenda. Nam contraria sunt nata fieri circa idem subjectum. Exempla sunt plurima. Ex profanis maximè celebrantur Hercules Scævola, Regulus, Scipio, Epaminondas, Alexander Magnus, Julius Cæsar: ex sacris Abrahamus, Josephus, Josua, Jobus, Samson, Salomon, Elias, aliique multi, imprimis Martyres.

Quæ.

Questio secunda.

Num Heroica virtus sit Ethicæ considerationis?

Quidni? Moralium enim virtutum doctrina ad Ethicam spectat. Ergò etiam virtutis heroicæ, quæ non specie, sed gradu à virtute morali differt. Imperfectarum legitima est in Ethicâ consideratio. Ergò etiam perfectissimæ.

Questio tertia.

An virtus heroica sit necessaria?

Necessaria est non ratione Individui, quia omnes homines hujus non sunt capaces, ut Justitiæ, Temperantiæ &c. sed totius generis humani, Deus enim quandoque certo tempore & consilio Heroes ad Ecclesiæ & Reipub. defensionem excitat, ut per hos, tanquam salutaria media, conserventur, hostesq; publicæ pacis opprimantur.

Questio quarta.

An Heroica virtus sine vi & concursu naturæ in homine existat?

1. §. In virtute Heroica & Deus & natura concurrit: Deus ut causa principalis, quæ secundas includit. Nam ut Deus opera sua ordinaria sine mediis naturalibus non producit, ita ut in heroe ejusmodi media sunt spectanda, eaque vel interna, vel externa. Ad interna refertur ardens istud desiderium finis cujusdam eminentioris, quo heroes plerunque vulgari hominum sorte neglectâ ad altiora spirant. Externa sunt propositi executio, atq; executionis constantia, ne vel affectibus impediuntur, vel voluptatum illecebris aut molestiis & difficultatibus in proposito retardentur: & successus felicitas. Fortuna enim multum auxiliij subministrat. Nam herois est ea vincere, quibus passim humana conditio succumbit. Hic est nexus causarum naturalium, quo Deus nunquam excluditur. Ergò concurrit, & quidem magis, quàm ad cæterarum actiones ob majores hujus virtutis actus, solis hominis viribus non præstandos.

Quæ

Questio quinta.

Num virtus heroica sit omnium virtutum
moralium ?

Omniū quidem moralium potest esse eminentia quædam, sed tamen illæ potissimum heroicæ dicuntur, quarum, utpote iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ, liberalitatis, mansuetudinis, maior difficultas, splendor, dignitas, & necessitas. Homiliticis id nominis vix est tribuendum. Magnanimitas & Magnificentiæ sæpe quidem sunt virtutes heroicæ, non tamen semper, quia harum splendor quandoque deficit.

Questio sexta.

In quibus rebus maximè fulgeat & exeratur virtus heroica?

Maximè conspicitur (1) in rebus, quas mundus amat atq; admiratur, alto animo contemnendis: (2) in bonis appetendis, quæ gloriam Dei, Ecclesiæ & Reipublicæ commodum, æternamque hominum salutem concernunt: (3) in magnis & præclaris promptè atque alacriter suscipiendis, celeriter, expeditè & constanter gerendis, feliciterque perficiendis: (4) in rebus arduis & adversis omnibus magno atque infracto animo tolerandis, imprimis contemnendâ morte, quæ inter mala corporis terribilissimum est: (5) in promovendo bono publico, ita, ut proprium negligatur.

Questio septima.

Num virtus heroica etiam Intellectualium
virtutum splendor sit?

i. §. Non quaritur hîc, utrum virtus heroica sit magis conspicua in Moralibus, quàm in Intellectualibus. Hic enim est manifestum, quòd morales apud imperitum vulgus majorem admirationem moveant, quàm Intellectualiales, eò, quòd illarum actus omnium oculos perstringat, harum verò in mente possessoris tantùm refulgeant. Verùm in hoc potissimum cardo disputationis vertitur: an excellentia intellectualium virtutum nullâ ratione heroica virtus dici queat?

C

2. §. Af.

2. §. Affirmamus. Nam si nimia virtutum intellectualium ruditas est feritas, utique earundem excellentia erit virtutis excellentia, cum oppositorum sit opposita ratio. Prius patet. Homines enim dicuntur naturam suam exuere & in bruta degenerare, si mentem habitibus intellectualibus non excolant. Ergo excellentia virtutum Intellectualium est aliquomodo virtus heroica. Deinde quia intellectuales nos Deo assimilant. Ergo in illis heroica virtus quodammodo conspicitur. Hæc enim nos Deo similes reddit, quatenus ex mortali hæc naturâ & sorte nos elevat in statum Deo viciniorem.

Questio octava.

An in Virtute heroicâ detur mediocritas?

Affirmamus. Sicut in omni virtute morali medium datur, ita & in heroicâ, quæ à cæteris specie non differt. Mediocritatem extrema stabiliunt, utpote summa ineptitudo & feritas. Hæc in Heroicâ, quatenus absolutè consideratur, habent locum. Respectu virtutum, quarum est eminentia, non datur mediocritas, sed summitas.

Questio nona.

Utrum differat specie à reliquis virtutibus?

1. §. Negamus, quia cum reliquis definitione, fine atque objecto convenit. Heroica enim participat de definitione moralis virtutis tam generali, quàm speciali. Est habitus electivus &c. Ita datur fortitudo heroica, quæ servat mediocritatem circa metum & fiduciam: temperantia heroica, quæ medium tenet inter voluptates & dolores, & ita consequenter.

2. §. Convenientia est in objectis & fine. Finis omnium est moralis felicitas, ad quam tendunt. Occupatur circa moderandos affectus, quos ita temperant, ne vel sint nimij, vel planè nulli: circa dirigendas actiones, quas ita moderantur, ut inter utrumque medium servetur.

Quæ.

Questio decima.

**An Magnificentia & Magnanimitas sint
species virtutis heroicæ ?**

Negamus, ut ut primâ fronte videatur esse speciosum, ob requisitorum virtutis heroicæ defectum, quæ de his non prædicantur. Non enim elevant hominem supra humanam conditionem, non oriuntur ex divino afflatu, existunt in hominibus, qui heroico spiritu non sunt præditi.

Questio undecima.

Num virtus heroica cadat in foeminas ?

1. §. Ut superius fortitudinem à sexu foemineo in viâ Reipublicæ ordinariâ removebamus, ita & Heroicam virtutem. Non enim quærimus hîc, quid extraordinariè fiat, quatenus foeminae animo & affectibus sunt masculæ, masculisque virtutibus instructæ, quasque natura solertes, industria literatas, experientia sapientes facit: sed quid ordinariè. Hic ergò ut in Ecclesiâ mulierificandum divina præcepta tacendum, ita & in Republicâ.

2. §. Exempla, quæ ex sacro petuntur codice, mittimus. Profana quod spectat, sunt dubia: ut Semiramidis, Amazonum, Elisabethæ reginae Angliæ. Semiramis à filio suo, teste Justino, concubitus petiit: Amazones, si fuerint (hodierni enim negant, qui, mundo pluribus vicibus peragrato, tale muliebri imperium, nullibi repererunt) audaciæ accusantur. Elisabetha laudatur ab his, culpatur ab illis. Hinc Poëtæ cujusdam epigramma:

Quòd crudelis erat, de patre recepit Elisa:

Quòd lasciva, habuit matris ab arte sua.

Hæc pugnant cum hujus virtutis objecto, quod sunt perfectæ omnium virtutum actiones. Cæteræ rationes omnes probant, quòd possit fieri.

3. §. Fateamur, fuisse hujus oppositum, scilicet Bestialitatem in Medæa. Ergò etiam heroicam virtutem quondam in aliquo foemineo extitisse subjecto. Dubitamus. Posito, quòd fuerit, sed quia adeò est infrequens, tutius est negare, quàm affirmare, cum una hirundo non faciat ver.

§. 4. Hoc non nudius tertius quidam Ethicorum observa-
runt. Hinc docuerunt, hoc divinum calcar frequentius inesse
viris, quàm fœminis, majoremque in illis splendorem, quàm in
his obtinere. Quidam ajunt, mulierum virtutem tùm censen-
dam esse heroicam, factâ inter mulieres comparatione. Ut enim
viri est inter viros excellere, ita mulieris inter mulieres. Ex qui-
bus itidem nostra sententia stabilitur.

Questio duodecima.

**An virtus heroica quibuslibet viris com-
petere queat?**

1. §. Respondent, nobilibus atque ignobilibus competere cum
quadâm tamen differentiâ. Competit primariò viris Principibus,
illustri loco natis, splendidè educatis, communibus & conspicuis
populorum exemplis, in quibus, tanquam in sublimi sede omnia
splendidè fulgent. Pòst in inferiori hominum gradû constitutis
potest attribui, utpote civibus, præsertim, qui degunt in urbe
liberâ. Variæ enim offeruntur opportunitates erga patriam
pro communi bono & cæterorum salute fungendi muneribus
heroicæ virtutis.

2. §. Rationes horum sunt, quia in omni hominum statu
feritas locum habet. Ergò etiam virtus heroica, quæ huic
opponitur. 2. quia omnis homo per virtutem operans supra ho-
minis conditionem extolli valet. 3. quia historiis proditum est,
plurimos viros ignobiles, humili loco natos, munere suarum
actionum evasisse illustres.

3. §. His opponimus geminam rationem ex superioribus (ex
§. 5.) Ubicunque non est bona educatio & felix institutio, ibi vir-
tus heroica esse nequit. In quolibet hominum statu, videlicet in
pauperibus &c. Ergò. In quibus (ex quæst. 5) splendor virtutum
deficit, ibi neq; heroica locum invenit. In inferioribus hominibus
deficit. Non enim poterunt exercere Liberalitatem, ut ut sit inten-
tio hanc exercendi. Ostende mihi omnes, quæ requiruntur §. 6.
omnium virtutum actiones? Ergò quamvis possint, non tamen
facilè emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi.

Quæ.

Questio decima tertia.

An feritas deterior vitio morali?

Distinguiamus ex paragrafo inter feritatem naturalem morbo contractam & acquisitam. Non prior, quia hinc aut nulla, aut tantum aliqualis ratio, sed posterior est deterior vitio morali. Hæc enim improbam rationem includit, & directè Heroicæ virtuti opponitur.

Questio decima quarta.

Num spurii etiam hujus virtutis participes esse queant?

Omninò. Multi enim horum ingenio excelso & virtute insigni pollentes res magni ponderis gesserunt non invitâ fortunâ. Causas reddunt Theologi, Physici atque Ethici. Theologi, quòd Deus humiles tollat in altum, atque excelsa deprimat: Physici, quòd spuriorum ingenia & corpora sint magis vegeta, cum parentes habeant plerumque juvenculos & benè validos: Ethici, quia cum passim contemptui habentur, summo virtutis studio hanc nominis maculam eluere conantur.

Questio decima quinta.

An facta herorum extraordinaria sint imitanda?

Quod faciunt duo, non est idem. Itaque sciendum, horum facta extraordinaria neminem decere imitari, nisi qui sentiat in sese virtutem & spiritum, quo heroes, quos imitari laborant, illi fuerunt præditi, ne fiat, ut de quodam studioso jocantur;

Simia Weinrichij, Postillarumq; caballus.

Magni hoc est laboris, cum de Herorum factis non semper ordinario modo sit judicandum, ob excellentiam atque eminentiam, actionesque extraordinarias.

Questio decima sexta.

An Heros possit esse malus?

Heros, quâ talis, malus non est. Hæc enim virtus involvit quandam eminentiam, quæ cum moralibus vitiis in uno subjecto

non moratur. Nota hic quorundam Ethicorum monitum: Heroes secundum unam atque alteram virtutem excellere posse, in reliquis deficere. Sed quærimus, quomodo hoc conveniat cum Summo bono, quod est operatio secundum virtutem optimam & perfectissimam, hoc est, uti declarant, secundum omnes omnium virtutum actiones: ubi enim defectus est, ibi non est actio secundum omnes virtutes. Si monitum hoc Ethicorum valet, etiam in Heroe est defectus, quatenus nempe in statu existentiae consideratur, & in seu exercito, ut loquuntur filij Metaphysicorum.

Questio decima septima.

An omnibus seculis inventi fuerint heroes?

Nunquam manus Domini fuit abbreviata, neque publica cessavit utilitas. Ergò dubium non est, quin Deus omnibus seculis magnos viros excitet, qui Ecclesiae & Reipub. collabenti opem ferant. Certum sanè est, Deum omni tempore etiam extra Ecclesiam edidisse operationes generales, quæ communi naturæ ordine continentur, & speciales, quæ aliquid eximium habent. Ergò & omni tempore virtus heroica valuit. Nam absq; hæc si esset mundus, omnis jamdudum in eo exularet religio, pudor, jus, pietas, fides. Neq; putandum, Heroes non esse, si non reperiantur. Ut enim virtus communis, ita & Heroica per totam terrarum orbem diffunditur, sæpè tamen, si rei bene gerendæ non datur occasio, summa ingenia in occulto latent. Ad id alludit Ovidius:

Hæctora quis nosset, felix si Troja fuisset?

Publica virtutis per mala facta via est.

Questio decima octava.

Num facta Heroum sint voluntaria?

Ad mixtas actiones quodammodo possunt referri. Nam dum principium agendi externum magis est, quàm internum, naturam imitantur involuntariè. Sed dum externo illi principio non repugnant, sed consentiunt, nec hoc solùm, verùm & more quodam

dam planè singulari apprehendunt, eique obsequium maximè spontaneum præstant, ad naturam voluntarij quodommodo accedunt.

Questio decima nona.

Num heroibus omnia sint facilia, quàm aliis?

Affirmant id sequentes rationes: 1. quia non tantùm peculiari instinctu atque impetu feruntur ad agendum, sed etiam singulari Dei afflatu & ductu. 2. Quia vehementissimè ardent amore virtutis atque honestatis, quo ad agendum excitantur. 3. quia opportunitates atque occasiones rerum agendarum majores habent, quàm alij homines. 4. quia successum majorem, quàm alij in agendo à Deo consequuntur. 5. quia nullis molestiis à proposito abstrahuntur, ita ut felicissimè ijs succedant omnia, in quibus nulli tam felix eventus respondet. Hinc fit, ut Deus, ubi vult aliquid admiratione dignum in Ecclesiâ efficere, heroica excitet ingenia, quorum operâ præter omnem expectationem id celeriter efficit.

Questio vicesima.

An Heroi licitum sit pro vitâ nonnunquam eligere mortem?

Mors consideratur tripliciter: Theologicè, Physicè atq; Ethicè. Mors Theologicè loquendo homini eligenda præ vitâ, legitimo tamen modo, quia propositis duobus bonis, semper eligitur id, quod majus videtur. Hæc autem caduca vita collata ad æternam est minus bonum. Ergò. Moraliter mors nonnunquam eligenda est vitæque præferenda, si vel in salutem patriæ cedat, vel secundum virtutem vita peragi amplius nequeat. Non enim nobis, sed patriæ nati sumus. Non vivere bonum est, sed benè vivere. Naturaliter mors nunquam eligitur præ vitâ, quia vita bonum est, mors malum. Appetitus autem nunquam fertur in malum, ut malum, sed semper in bonum.

Conclu-

Conclusio.

Specialem, Deo nostris laboribus adspirante, ἀρετολογία
ocho disputationibus absolvimus. Plurima, imò omnia
ex publicis Dn. M. Wilhelmi Nigrini, ad cuius pedes inte-
grum quadriennium qua publice qua privatim sedi, dictatis
publicis mutuò sumsi, omissis oppositionibus, exemplis atq;
allegatis. Ita tamen tractavimus tum explicationes, tum
questiones, ut ex his ad plura, quæ objici possent, responde-
retur. Si quid fuerit omissum, posterior diligentia emenda-
bit, deficiens integrabit & luxurians amputabit. Ευδαιμονο-
λογία unà cum ἀρετολογία generali primo aggrediar tem-
pore, ubi Deus nobis concedit sanitatem bellicosq; compefcet
tumultus. Nam nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Præstantissimo Dn. Respon-
denti, amico & collegæ meo dilecto.

Si sic continuas studium, PIRGLERE, redibis
Moribus egregiis cultus & arte domum.

Præses,

Si rosa, si violæ, si spirant lilia odorem
Tu, CASPARE, Ethico vincis odore rosas.
Quis dubitat? Virtutis odor post funera vivit;
At rosa cum violis sole cadente cadit.
Gratulor ergò Tibi, cum talem spargis odorem,
Qui valet Hungaricos exhilarare lares.

Johannes Kuzera
SS. Theol. Stud.

F I N I S.

05 A 2374

ULB Halle

3

003 784 41X

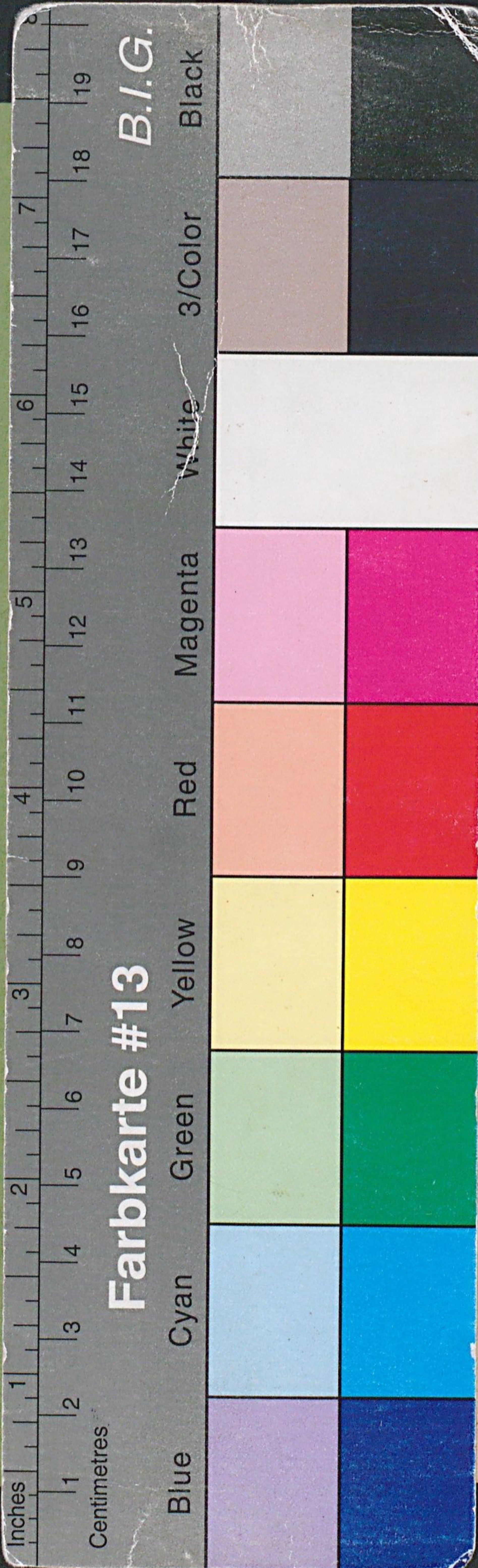

W/A

sch

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Ex Philosophiâ Practicâ
de
 in virtutibus & Heroicâ,
Duce Deo & Præside
MICHAELE WENDELERO,
 Facult. Philosoph. Adjuncto,
CASPARUS PIRGLERUS
 Posoniensis Ungarus
publicè disputabit
 die 15. Maij horis matutinis
In Auditorio majori.

WITTEBERGÆ,
 s. JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr.
 ANNO M. DC. XXXIX.

